

MATSENO

Kgatiso ya bo-9 ya Under the Baobab, lokwalo-kgang lwa Ofisi ya FAIS Ombud, e re letla go sekaseka melaetsa e e phasaladitsweng mo dikgatisong tse pedi tsa pele tsa lokwalo-kgang lo. Se ke ka ntlha ya go bo kgatiso eno ya Under the Baobab e totile kotara e e neng e akaretsa Kgwedi ya Tshomarelo ya Bosetšhaba (National Savings Month), itshimololelo e e tshwarwang ngwaga ka ngwaga ka kgwedi ya Phukwi ke South African Savings Institute. Ga se khupamarama gore Aforika Borwa jaaka setšhaba, o mo maemong a a bokoa a boditšhaba fa go tla mo dipolokelong, sengwe se ditlamorago sa sona e ntseng setšhaba se se ikaegileng ka sekoloto mmogo le ikonomi e e tiiswang ke babeeletsu go tswa dinageng disele.

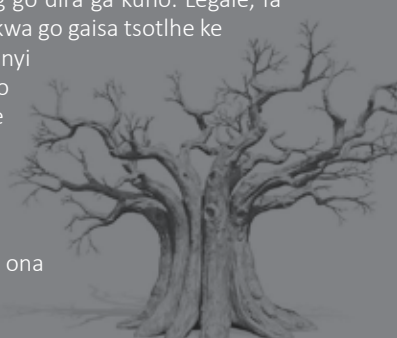
Mo kgatisong ya bo-7 ya Under the Baobab, re tsepamisitse mogopolo mo mosoleng wa dipolokelo go batho fela ba ba mo seterateng, mmogo le itshimololelo ya National Treasury ya go simolola diakhaonto tsa dipolokelo tse di sa duelelweng lekgetho tseo maitlomo a tsona e leng go duela mekgwa e e fetogelang mo tlwaelong e e tlhomameng ya go boloka madi. Botlhokwa jwa go boloka le seabe se go boloka bo se tsayang mo go letleng motho go tsaya taolo ya bokamoso ba madi a gagwe le tsona di gateletswe mo kgatisong ya bo-8 ya Under the Baobab, e leng foo re neng ra tshwaya botlhokwa jwa go bona kgakololo ya boporofesenele morago ga go baya megoma fatshe, mmogo le maemo a a kotsi a bontsi jwa ma-Aforika Borwa a iphitlhelang mo go ona ka ntlha ya go palelwa ke go rulaganya sentle go sale gale; e leng seo ka metlha se tsenyang batho mo dipharagobeng tse di bayang isagwe ya motho ya madi mo kotsing.

Le gale, kana tshwetso ya go simolola go boloka le go tsaya taolo ya isagwe ya gago mo mererong ya madi e tsamaya mmogo le go senka kgakololo go morulaganyi wa madi (financial planner), mme go dipotso dingwe tse o tshwanetseng o a di botsa mogakolodi wa gago go netefatsa fa o ka kgona go mo rwea maikarabelo mangwe ka moo o ka kgonang ka teng malebana le kgakololo e a neelaneng ka yona.

Selo sa botlhokwa go di gaisa tsotlhe ke gore o tlhomamise gore a morulaganyi wa madi o na le lokwalo-tetla. Baneedi ba ditirelo tsa madi mo Aforika Borwa ba tshwanetse go bo ba na le makwalo-tetla go tswa go Financial Services Board. Jaaka morulaganyi wa madi yo o letleletsweng go dira ka molao, o netefalediwa gore motho yo o dirisanyang nae o bone makwalo-thuto a a maleba le maitemogelo a a tsamaisanang le ditlhokego tse di beilweng ke molao wa Financial Advisory and Intermediary Services Act No. 37 of 2002.

Ba ba ratang go ka nna badirelwa le bona ba tshwanetse go swetsa gore a morulaganyi wa madi o latela tsela ya dikgato di le thataro ya go itse maemo a madi a modirelwa a leng mo go ona mo pakeng ya jaanong, gore sekgala gare ga maemo a gago a jaanong le isagwe e o e eletsang e tle e nne sona motheo wa thulaganyo ya madi. Leka gape go aga kgoaganano ya boporofesenele le morulaganyi wa madi, mme o laole ditsholofelo ka go baya ka botlalo dintlha tsa tirisano e e tswelelang; dintlha tse di leng botlhokwa thata mo thulaganyong ya madi nngwe le nngwe. Taolo ya ditsholofelo e ama gape le karolo ya botlhokwa ya motheo o morulaganyi wa madi a ikaegang ka ona fa a duedisa, le gore ke eng se morulaganyi wa madi a tla neelanang ka sona fa a sena go duelwa madi ao.

Potso e nngwe e go leng botlhokwa go e botsa morulaganyi wa madi, ke gore ditshenyegelo ke bokae mabapi le kuno e e atlenegiswang, le gore ditshenyegelo tseo di ama jang go dira ga kuno. Legale, fa tsotlhe di weditswe, ntlha ya botlhokwa go gaisa tsotlhe ke gore a o kgotsofetse gore morulaganyi wa gago wa madi o kgona go tlhalosa le go neela mabaka gore kwa bofelong ke goreng kuno e e atlenegiswang e le matshwanedi mo ditlhokegong tsa gago le mo maemong a o leng mo go ona, le gore o beilwe mo maemong a mo go ona o kgonang go dira tshwetso o na le tshedimosetso.

NTLHATSHEKATSHEKO 1

GO TLHALOGANYA DIKGANELO TSE DI AMANANG LE DIPHOLISI TSA MATLOLE (ENDOWMENT POLICIES)

Se se kaiwang ka paka ya kganelo ya pholisi ya matlole ke paka e nnye ya konteraka e ka yona peeelo ya matlole e ka tsewang. Go ya ka molao o o dirang jaanong, paka e nnye ya peeelo ke dingwaga di le tlhano. Mo boleleeng jwa paka e nnye e ya dingwaga tse tlhano, setlamo sa inšorensense se ka nna sa se letle mmeletsi go tlogela inšorensense ka botlalo, kgotsa go adima madi a peeletso ka botlalo. Go feta foo, fa go diragala gore mmeletsi a oketse dituelo tsa kgwedi le kgwedi kgotsa tsa ngwaga le ngwaga go feta ka 20% kwa godimo ga ngwaga o o fetileng, paka e ntšhwa ya peeelo ya dingwaga tse tlhano e tla tsenngwa tirisong. Se se kaya gore pholisi ya matlole ya setlha sa dingwaga di le tlhano e ka fetoga go nna pholisi ya setlha sa dingwaga tse 8 kgotsa tse 9 fela ka gore motho a oketse karolotuelo ya gagwe go tloa selekano se se letleletsweng. Netefatsa ka gale gore Motlamedi wa Ditirelo tsa Madi (Financial Services Provider) yo o dirisanyang nae o kgona go go tlhalosetsa ditlamorago tsotlhe tse di mabapi le go beeletsa mo pholising ya matlole, segolo thata mabapi le dikarolo tsa pholisi tse di ka ga madi a a seatleng a a ka bonwang ka bonako mmogo le tlhokego ya gago e e ka nnang teng ya go bona matlole mo isagweng.

TSHEKATSHEKO YA GA 'MME F

Dintlha

Morago ga go leboga tiro, mongongoregi o ne a beeditse bokana ka R200 000 mo pholising ya matlole, go latela katlenegiso ya moemedi wa moikarabedi. Mongongoregi o ne a tsibositse Ofisi eno gore maikaelelo a gagwe e sale e le go amogela matlole morago ga paka ya dingwaga tse 5, gonne a ne a tlhaloganya gore o tla kgona go fitlhelela matlole nako nngwe le nngwe fa a tla tlhoka. Morago ga gore pholisi e tsenngwe tirisong, mongongoregi o ne a setse a kgonne go dira bontlha bongwe jwa kgogo (partial surrender) le kadimo e le nosi kgalhano le pholisi. Ka ntlha ya go bo a ne a gopola gore a ka kgona go dira dikgogo ka makgetho a a se nang palo mo pholising nako nngwe le nngwe fa a tla tlhoka, mongongoregi o ne a setse a lekile go dira kgogo ya boraro. Morago ga go sa amogele tsibogo go tswa go molatofadiwa mabapi le topo ya gagwe, mongongoregi o ne a etela diofisi tsa moikarabedi, foo a neng a tsibosiwa fa a ne a ka se ka ke a kgona go dira dikgogo tse dingwe gape mo pholising le gore matlole a a setseng a tla tswa fela motsing a buduleng (maturity) ka ngwaga wa 2019.

Ka ntlha ya go utlwa botlhoko ke selo se, mongongoregi o ne a tlhatlhela ngongora mo ofising eno.

Tsereganyo ya rona

Moikarabedi o ne a lopiwa go supa fa a itepatepanya le dipeelo tsa General Code of Conduct for Authorised Financial Services Providers and Representatives ('Code'), ka go neelana ka ditokomane tse di supang fa mongongoregi a ile a lemosiwa ka ga semelo sa kuno e e atlenegisitsweng, ka go ama dintlha tse di totileng tsa dikganelo le melelwane e e maleba. Moikarabedi o ne a lopiwa go neelana ka ditokomane tse di tshegetsang gore ke ka ntlha ya eng kuno eno e ne ya tsewa e le matshwanedi fa go lebilwe maemo a ditšhelete a mongongoregi ka nako eo.

Boemong jwa go tsibogela dintlha tse di tlhagisitsweng mo tlhaeletsanong e e kailweng fa godimo, moikarabedi o ne a boela mo ofising eno ka go dumela go rarabolola kgang mmogo le

mongongoregi. Tharabololo e ne ya nna e e lekanang le boleng jwa matlole a a setseng a pholisi.

Dithuto tse di ithutilweng

1. Ka gale modirelwa a tshwanetse go ikgotsofatsa gore o tlhaloganya melelwane kgotsa dikganelo tse di ka bewang mme tsa golagannwa le kuno ya madi e e atlenegisitsweng, jaaka tse di tlwaelesegileng mo teng ga pholisi ya matlole.
2. Ka jalo, mongwe le mongwe yo o ka ratang go nna modirelwa o tshwanetse go kgotsofalela gore matlole a a tla beeediwaang ga a kitla a tlokega pele ga letlha la go butswa ga pholisi, le gore go siamisitswe ditlamelwana tsa motsing go nnang le ditshenyegelo tse di sa bonelwang pele.
3. Fa motho a ka tlhoka go goga maungo a pholisi ya matlole, go sa kgataletsege lebaka, gona o tshwanetse go akanya ka ga se se ka tlhokegang jaaka go ka se tlhole go nna le ditšhono tse dingwe mo tsamaong ya paka ya kganelo.

NTLHATSHEKATSHEKO 2

INŠORENSENSE YA BENG MAGAE E TLHOKA MOTHEO O O TIILENG

Pholisi e e anameng ya inšorensense ya beng magae e sireletsa ntlo ya gago mo kotsing ya tshenyego ya sebopego, go akaretsa tshenyego ka molelo, tshenyego ka ditsuatsue kgotsa geyser e e phatlhogileng. Go feta foo, tshireletso ya mofuta o gantsi e pateletsa fa o kopa kadimo ya madi a go reka ntlo (home loan). Mme le fa go ntse jalo, go tshwanetse ga gopolwa gore bokoa jo bo tlhodilweng ke matheriale wa kago o o bokoa, thulaganyo kgotsa tiro e e bokoa ya baagi go le gantsi ke dilo tse di sa akarediwaang mo tshireletsong mme ga go na kopotuela epe e e tla sekegelwang tsebe fa molekodi a ka fitlhela tshenyego ya mofuta o. Se se re tlisa gape mo botlhokweng jwa go netefatsa fa Motlamedi wa gago wa Ditirelo tsa Madi a tlhagisa dipeelo tsotlhe ka ga didiriswa le maemo mmogo le go kgaphelwa thoko gongwe le gongwe ga maikarabelo le maemo mangwe le mangwe mo tshireletsong e ka se keng ya neelwa gona.

TSHEKATSHEKO YA GA 'RRE K'

Dintlha

Mongongoregi o ne a ntse a duela diporimiamo mo pholising ya inšorensense beng mage e a neng a e kopile ka ntlha ya go bo a ne a bone kadimo ya madi a go reka ntlo go moikarabedi. E ne ya re fa ntlo ya mongongoregi e senyega ka ntlha ya thoromo ya lefatshe, a tlhatlhela kopotuelo go moikarabedi. Moikarabedi o ne a gana kopotuelo eo a re tshenyegelo e ne e sa tlholwa ke thoromo ya lefatshe, mme e ne e le ka ntlha ya gore kago eo e e sireleditsweng ka inšorensense e ne e sa agiwa go latela dipeelo le gore dimatheriale tse di dirisitsweng e ne e le tsa boleng jo bo kwa tlase.

Ka ntlha ya go sa itumelele ditlamorago tsa tleleimi, mongongoregi o ne a etela Ofisi eno go senka thuso.

Tsereganyo ya rona

E rile go amogela ngongora, mongongoregi a kwalelwa moikarabedi, mme ena a tsiboga ka go netefatsa gore go latela pego ya molekodi, kago ya ntlo e ne e le bokoa, e le ya maemo a a bokoa e bile e sa siama. Moikarabedi o ne a ikaegile ka gore eno e ne e le ntlha e e kgaphelwang thoko go ya ka ditokomane tsa pholisi, mme o ne a sa rate go sekegela tsebe tleleimi ya mongongoregi gore a ka bona phimolakeledi.

Kgetsi e ne ya amogelwa semmuso gore dipatlisiso di ka dirwa, go latela section 27(4) ya Financial Advisory and Intermediary Services Act 32 of 2002. Ofisi eno e ne ya nganga ka gore ga go na ditokomane dipe tse go neelanweng ka tsona go supa fa mongongoregi a ne a tthaloseditswe ka maikarabelo a a kgaphelwang thoko, thata mabapi le seratswana se go ikaegilweng ka sona fa tleleimi e ganwa. Moikarabedi o ne gape a sedimosetswa gore go ne go sa lekana gore o ne a neela mongongoregi ditokomane tsa pholisi tse di tshwereng kgaphelo thoko ya maikarabelo morago ga pholisi e setse e tserwe, kwa ntle ga tthaloso epe e e neng e ka bo e mo letlile go bona thono ya go dira tshwetso a na le tshedimosetso le gore a bo a kgonne go bona gore o tlhofofatsa jang ditatlhegelo tsa gagwe.

Kwa bofelong Moikarabedi o ne a boa a tshikinya tuelo e mongongoregi a neng a dumalana le yona.

Dithuto tse di ithutilweng

1. Go ka nna mosola gore ntlo ya gago e ntšhwa e lekolwe boleng ke molekodi yo o ikemetseng go netefatsa fa e ikamanya le maemo a a tlhokegang gore o nne le kagiso ya gore ditleleimi dife kana dife mo isagweng ga di kitla di nna karolo ya go kgaphelwa thoko.
2. Go sa kgataletsege gore Morulaganyi wa gago wa Ditirelo tsa Madi o senola dintlha dife, netefatsa ka metlha gore o tlhaloganya maikarabelo mangwe le mangwe a a kgaphelwang thoko mabapi le pholisi ya gago a a ka dirang gore nngwe ya ditleleimi tsa gago di ganwe mo isagweng.

NTLHATSHEKATSHEKO 3

TSHIRELETSO YA GAP GA SE MEDICAL AID O MONGWE

Bontsi jwa di-medical aid schemes di duelela ditshenyegelo tsa bookelo ka seelo sa 100% sa medical aid. Mme le fa go ntse jalo, bontsi jwa di-specialist, baari, di-anaesthetist le batlamedi ba bangwe ba ditirelo tsa pholo ba duedisa madi a a fetang seelo seno se se beilweng. Ka ntlha ya se, ditokololo tsa di-medical aid scheme di sala ka ditlhaelo tse dikgolo tota mo go dueleleng ditirelo tse, selo se, go ya ka maemo a molwetse le lobaka lo a lo nnang kwa bookelong,, se ka amang thata maemo a tokololo a madi. Gap cover, eo e seng medical aid mme e le pholisi ya inšorensa e e laolwang ke Short Term Insurance Act, e ka nna tharabololo e e thibang diphatlha tse di tlholwang ke pharologano gareng ga dituelo tsa di-medical aid schemes le seelo sa tota se se duedisiwang ko poraefete. Le fa go ntse jalo, go tshwanetse ga lemogwa gore, fela jaaka pholisi nngwe le nngwe ya inšorensa, dipholisi tsa tshireletso ya gap le tsona di na le maikarabelo a a rileng a di sa a rwaleng mo go tse di sirelediwang ke pholisi, mme mo setlwaeding ga e kitla e sireletsa tlhaelo foo o dirisitseng ditirelo tse di leng kwa ntle ga batlamedi ba gago ba di-medical aid scheme kgotsa mo dituelong tsa bookelo tse sekema sa gago se tsayang di sa tlhokege. Tshireletso e ka se ke ya akaretsa le ditragalo tse mo go tsona disuga tsa gago di tlolang tekanyogotlhe ya sekema sa gago ngwaga le ngwaga mo tshireletsong ya pholisi kgotsa mo kalafo e mo go yona tetla ya go sale gale e sa bonwang. Mo patlelong ya ditshireletso tsa di-gap, go ditheo di le dintsi tse di neelang mefutafuta ya ditirelo tse o ka ithophelang mo go tsona mmogo le mefuta mengwe kwa thoko go tlamela o maemong mangwe le mangwe, mme o tshwanetse go netefatsa fa tlhopho ya gago e lekane ditlhokego tsa gago sentle le mesola e e tlamelwang ke medical scheme ya gago. Eno ga se tharabololo ya mathata otlhe.

TSHEKATSHEKO YA GA 'RRE G'

Dintlha

Mo godimo ga medical aid scheme ya gagwe, mongongoregi o ne gape a dirile topo ya pholisi ya tshireletso ya gap ka katlenegiso ya moemedi wa moikarabedi. Mongongoregi o ne a gopola gore fa go diragala gore medical aid scheme ya gagwe e se ke ya duela ditshenyegelo tsa gagwe tsa kalafi ka botlalo, tshireletso ya gap ya pholisi ya gagwe e tla duela madi a a tlaelang. Morago ga go alafiwa, mongongoregi o ne a lemoga gore go nnele le tlhaelo e medical aid scheme ya gagwe e neng e sa e duelela, ka jalo a duela madi a a tlaelang go tswa mo potleng ya gagwe, mme morago a romela lenanetuelo gore a busediwe madi a gagwe go ya ka pholisi. Le fa go ntse jalo, moikarabedi o ne a se ke a duela tleleimi eo mme mongongoregi, yo a neng a dumela gore go dintlha dingwe tsa pholisi tse a neng a sa di tthalosediswa sentle, o ne a etela Ofisi eno go senka thuso.

Tsereganyo ya rona

Ngongora e ne ya romelwa go moikarabedi go latela melawana e e laolang ditiro tsa Ofisi. Mo kwalelanong ya rona, Ofisi eno e ne ya lopa gore moikarabedi a tlhagise ditokomane tse di supang fa mongongoregi a tthaloseditswe sentle dipeelo tsa motheo tsa pholisi go latela dipeelo tsa General Code of Conduct, le gore a mongongoregi o ne a bewa mo maemong a mo go ona a neng a ka kgona go tsaya tshwetso a na le tshedimosetso. Moikarabedi o ne a palelwa ke go araba Ofisi eno mo dintlheng tse di tlhagisitsweng, mme a tlhopho bogolo go bua le modirelwa, foo gona a neng a gatisa ikopo maitshwarelo ka tirelo e e bokoa godimo ga netefatso ya gore tleleimi e tla duelwa ka botlalo.

Dithuto tse di ithutilweng

1. Ditshireletso tsa inšorensa Gap ga se tsa medical aid mme ga e ka ke ya tsena mo sekgaleng sa medical aid ya gago e sa neelaneng ka tshireletso, kgotsa fo medical aid e ganneng go duelela kalafo nngwe.
2. Motho o tshwanetse go tlhaloganya sentle gore o reka mofuta ofe wa tshireletso ya pholisi ya gap, mmogo le dipoelo tse di neelwang go ya ka pholisi eo go netefatsa fa e sa tsamaisane le medical aid scheme fela e o leng tokololo ya yona, mme le gore e itepatepanya le ditlhokego tsa gago.

NTLHATSHEKATSHEKO 4

DIKOKETSO TSA FAVORIKI TSE DI TSENGWANG DI RAYA TSHIRELETSO YA TLALELETSO

Maikaelelo a inšorense ke go baya mongwe mo maemong a a neng a le mo go ona pele ga tatlhegelo e e diragetseng. Ke gore sejanaga sa gago se inšorilwe go lekane; mme se se akaretsa totobatso ya ditshireletso tsotlhe tsa tlaleletso mo sejanageng. Inšorense – kutu ya sejanaga e tla akaretsa tshireletso e e lekanyeditsweng tlhotlhowa ya sejanaga sa gago mo kgwebo potlaneng, mme e bile e akaretsa dilwana tse faboriki e itsenyeleditseng tsona tse di akareditsweng mo lenanethotlhoweng. Lenanethoko la mogwebi le tla go kaela mabapi le se, sekao, le gore a mmatlolo o wa sejanaga o tla ka dinno tsa letlalo?

Fa e le gore go na le dilwana tsa faboriki tsa tlaleletso tse o di kopileng ka totobatso go tswa kwa faboriking, ka jalo di tshwanetse tsa tlhagiswa ka totobalo mme nngwe le nngwe e na le ditshenyegelo tsa go reka tse ntšhwa. Ditlaleletso tse di tshwanetse go ya ka molao, di kwalwe ka kgaoganyo mo lenanethokong la mogwebi; mme ka go tlhagisa dilwana tse ka totobalo o tla duela karolotuelo koketso, mme e bile o tla ikhutsa mo moweng gonne o tla bewa mo maemong a a sa fetogang fa tatlhegelo nngwe e ka diragala

TSHEKATSHEKO YA GA 'RRE T'

Dintlha

Ka seetebosigo 2014 mongongoregi, Rre T, o ne a amega mo kotsing eo go ya ka yona sejanaga sa gagwe se ne sa ntshiwa mo tseleng. Morago ga gore a gorose topo ya gagwe ya tuelo kwa go inšorense ya gagwe mongongoregi o ne a nwa kutlwano ya tshenyegelo eo e rileng fa a e sekaseka ka kelotlhoko a fitlhela e tlaela ka R79 000. Mongongoregi o ne a lemoga dilwana tse di mmalwa tseo di neng di tlogetswe mo kutlwano ya tshenyegelo, mo e leng gore ke 'xenon lights'; 'mag wheels' le 'sunroof' fela tseo di neng di akareditswe. Dilwana tsa go tshwana le 'front sport seats'; 'Bluetooth'; 'aluminium trim'; jalojalo di ne di tlogetswe jaaka dikoketso tsa sejanaga tse di sa tthomamiswang mme e bile di sa tlhagisiwa ka totobalo mo pholiseng. Ka kutlobotlhoko ka ntlha ya seabelo se a neng a se nwa le ka se a neng a dumela gore ke palelo ya moemedi wa moikarabedi go mo tlhalosetsa ka botlalo mabapi le dilwana tseo di neng di tshwanetswe go umakiwa ka totobalo, mongongoregi o ne a tla mo Ofising e go kopa thuso.

Tsereganyo ya rona

Fa ngongorego e amogelwa e ne ya fitsetswa kwa go moikarabedi go ya ka molawana wa tsamaiso wa ofisi e. Fa a tsiboga, moikarabedi o ne a bolela fa mongongoregi a ne a itsesitswe ka botlhokwa ba go netefatsa gore dikoketso dingwe le dingwe di umakilwe ka totobalo, ke ka moo mongongoregi a tsentseng 'sunroof' 'mag wheels' le 'xenon lights' mo lenaneng. Moikarabedi o ne gape a tlhagisa gore foromo-tshitshinyo e e tladitsweng fa pele ga mongongoregi e ne e sa akaretse dilwana tse di neng di sa akaretsa ka nako ya kopotuelo.

Ka nako ya patlisiso moikarabedi o ne gape a tlhagisa gore mongongoregi o ne a inšorile le Mookamedi wa Ditirelo Madi (FSP) mongwe mabapi le sona sejanaga seo mme dikoketso tsona tseo di ne di kwadilwe mo mamatlelelong ya inšorense. Ofisi e ne ya go FSP ya pele mme ba fiwa kgatiso ya puisano magareng ga mongongoregi le moemedi wa FSP kwa tshimologong ya pholisi. Mo puisanong e moemedi wa FSP o ne a tlhalosetsa mongongoregi ka batlalo botlhokwa ba go netefatsa gore dikoketso tsotlhe tse e seng karolo ya sebopego se se tthomamisitsweng sa sejanaga di tshwanetse go senolwa mme di umakwe ka totobalo go netefatsa gore di lefelelwe fa go le kopotuelo. Mongongoregi o utlwile a netefatsa go tlhaloganya ga gagwe ga botlhokwa ba go dira jalo mme a tswela go tsenya 'sunroof' 'mag wheels' le 'xenon lights' fela mo lenaneng le a le dirileng le moikarabedi. Ka jalo ofisi e ene e kgotsofetse gore mo bobotlaneng dipaka tse pedi tse di farologaneng mongongoregi o eleditswe mabapi le botlhokwa ba go netefatsa gore dikoketso tsotlhe mo sejanageng sa gagwe di tlhagiswe, mme le fa gontse jalo, o paletswe ke go senola dilwana dingwe mo godimo gat se tharo tse di umakiwang fa godimo. Jaaka mongongoregi a ne a setse a seane kutlwano ya tatelhegelo, e bile a setse a amogetse tuelo go tswa mo inšorenseng, Ofisi e ga e a bona lebaka lepe la tuelo go tswa go moikarabedi, mme kgetsi ya tshololwa.

Dithuto tse di ithutilweng

1. Dikoketso tsotlhe tse e seng karolo ya sebopego, se se tthomamisitsweng sa sejanaga, mme e bile di rekwa ka totobalo go tswa kwa faboriking di tshwanetse go umakiwa mo pholiseng.
2. Go botlhokwa go buisa lenanethoko la mogwebi jaaka dilwana tse go ya ka molao di kwalwa ka tlaola go tswa mo lenanethotlhowa la lenanethoko.
3. Go botlhokwa thata fa o inšora sejanaga se se dirisitsweng go tthomamisa dintlha tsa tota tsa sejanaga seo, jaaka dikarolo le dilwana tsa sejanaga tse di tlhagang le koloi kwa faboriking tse di neng di akareditswe mo tlhotlhweng ya theko ya sejanaga, le tse di okeditsweng pele kgotsa morago ga go goroswa ga sejanaga.

NTLHATSHEKATSHEKO 5

DITSHIRELETSEGO – PUSSETSOMORAGO E KA NNA TLHOTLHOWA GODIMO

Tshireletso ya letlotlo ka tlwaelo e fiwa ke ditlamo tsa tlhomamiso ya botshelo ka dikuno tsa go tshwana le dipholisi tsa dikabelo go naya batho ditshono tsa go boloka letlotlo fa dipolelo di ka nna tse di bosula. Re tshwanetse go gopola gore go tla nna le dituelo tse di kwa godimo tsa go lefela tshireletsego e, e e ka nneng ya nnang ya ama tlhotlwa ya poelo ya peeletso go re potefolio e e tlhopilweng e bontshe kgolo mo nakong ya peeletso. Sengwe se se botlhokwa mabapi le tshireletsego e e ntseng jaana ke gore e tla angwa ke kgogomadi nngwe le nngwe e e ka dirwang mme ya feleletsa go nna palelo e ntshwa ya tshireletsego. Ka jalo o tshwanelwa ke go tshologanya ditshenyegelo tsa tshireletsego le tlhokego ya go dirisa letlotlo mo nakong ya peeletso gore o tle o tseye tshwetso e e maleba mabapi le gore ditlhokwa tsa gago le maemo a gago a a konsefetifi a go iteka lesego a a ka thuswa ke go tsaya tshireletsego.

TSHEKATSHEKO YA GA 'MME S'

Dintlha

Mongongoregi o ne a ya kwa moemeding wa moikarabedi go kopa kgakolola ya gore a ka beeletsa madi a kana ka R450 000 jang. Mongongoregi o ne a tlhoka madi go oketsa letseno la gagwe la kgwedi; ka ntata ya maemo a gagwe le ka lebaka la gore madi a supa potefolio ya gagwe yotlhe ya peeletso, mongongoregi o ne a tlhoka itshenkelo e e konsefitifi ya peeletso. Moemedi wa moikarabedi o ne a atlenegisa gore madi a beelelwe mo pholising ya dikabelo ya katamelontsi mme e tshwaragangwe ke tshireletsego ya madi, eo go ya ka moikarabedi e tla letla mongongoregi go dira dikgokomadi tsa kgwedi go tswa go pholisi go oketsa letseno lwagagwe mme a sala a ntse a bona dipolelo tsa gonna le tshireletsego ya letlotlo.

Se mongongoregi a neng a se itse ka nako eo ke gore kgogomadi nngwe le nngwe e e dirilweng go tswa go pholisi mabadi le letseno la gagwe la kgwedi e dirile gore madi a a sireletsegileng a balelwe gape. Fa a amogela setatemente thadiso sa gagwe sa ngwaga, mongongoregi o ile a lemoga gore boleng jwa peeletso ya gagwe bo fokotsegile go tswa go R450 000 e e beeleditsweng kwa tshimologong mme madi a a sireletsegileng e ne e le R239 000 fela. Mongongoregi a tla mo ofising e go kopa go bewa mo maemong a a neng a tshwanetse go nna mo go ona fa a ne a filwe pholisi e etshwanetseng ditlhokwa tsa gagwe botoka .

Tsereganyo ya rona

Tsibogo ya ga moikarebedi go ntlha e ke gore mongongoregi o ne a tlhoka maemo a a rileng a letseno le gore kuno e e atlenegisitsweng e neile mongongoregi maemo a gagwe a madi a a tshageditseng setlhokwa sa gagwe sa letseno. Mo godimo ga moo tshireletsego e e neileweng go ya ka moikarabedi e tsamaelana le maemo a mongongoregi a a konsefetifi a go iteka lesego. Moikarabedi o ne ka jalo a gopola gore katlanegiso e ne e siametse ditlhokwa tsa mongongoreri, le gore go latlhegelwa ke madi ka ntata ya gore mongongoregi o ne a batla letseno le le fetang se potefolio e neng e ka se tshegetsatsa ka kgolo. Ofisi e e gopola gore moikarabedi a palelwe ke go gakolola mongongoregi ka botlalo mabapi le botlhokwa ba go goga letseno le le ka se feteng tiragatso ya potefolio e okeditse tatlhegelo ya madi jaaka mongongoregi a ne a sa bewa mo maemong a go tsaya tshwetso e e maleba.

Ofisi e ne e gopola gape gore tshireletsego ya madi e e neilweng e ne e sa siamela ditlhokwa tsa mongongoregi, e seng fela ka ntlha ya gore mongongoregi o duetse tuelo e e oketsegileng mabapi le tshireletsego, mo godimo ga moo kgogomadi ya kgwedi ka kgwedi e dirile gore tshireletsego e balelwe go sa emisiwe. Mongongoregi ka jalo o ne a dumelelwa go dira ka fa tlase ga maikutlo a a fosegileng a gore a ka goga palo e e rileng ya letseno mme a nne a bona poelo go tswa go tshireletsego e e tlamelwang. Se ke gape bopaki ba gore katlanegiso e e neilweng ke moemedi wa moikarabedi e ne e se maleba mabapi le ditlhokwa tsa mongongoregi, gape katlanegiso e ne ya dirwa go moikarabedi gore ntlha e e swetswe ka go dira kabo e e siameng e bile e tshwana. Moikarabedi morago a kopana le mongongoregi mme a dira kabo e e amogetsweng ke mongongoregi ka botlalo jaaka tshwetso ya ntlha e.

Dithuto tse di ithutilweng

1. Tshireletsego e fetsa e na le tefiso ya koketso e e ka amang boleng jwa tuelo ya peeletso
2. Palelo gape ya tshireletso fa go gogwa madi e ka nna ya dira gore tshireletsego ya madi e se nne ithlophelo e e maleba go meeletsi yo o batlang letseno la kgwedi
3. Yo e ka nneng meeletsi o tshwanetse go itumelela gore go na le thefosano magareng ga tatlhego le poelo le gore go na le ditlhokego le ditlamorago tsa go tsaya tshireletsego ya madi tseo di tshwanetseng go tsewa tsia mabapi le ditlhokwa tsa gago tse di kgethegileng le maikemisetso a gago a madi.

DITEBOGO

Komiti ya Lokwalo-Kgang e rata go leboga Mohumagatsana Nomfundo Dhlomo, Mohumagatsana Sesethu Memese, Mohumagatsana Hendrina Williams mmogo le Mohumagadi Rita van der Westhuizen ka seabe se ba ntseng le sona mo katlegong e e ntseng e tswelela ya Under the Baobab lokwalo-kgang lwa Ofisi ya FAIS Ombud

OFFICE OF THE OMBUD FOR FINANCIAL SERVICES PROVIDERS

TEL 012 470 9080 / 012 762 5000

EMAIL info@faisombud.co.za

WEBSITE www.faisombud.co.za

Sussex Office Park, c/o Lynnwood Road and Sussex Avenue, Lynnwood, 0081

Anyone who has a complaint about the service delivery of our office must kindly email their complaint to hestie@faisombud.co.za